

Voorzitter: Tjeenk Willink

Tegenwoordig zijn 66 leden, te weten:

Baarda, Barendregt, De Boer, Bolding, Van den Bos, Bot-van Gijzen, Van Boven, Braks, Coenemans, Van Dijk, Ermen, Fleers, Gelderblom-Lankhout, Van Gennip, Ginjaar, Glastra van Loon, Glasz, Van Graafeiland, Grol-Overling, Heijmans, Heijne Makkreel, Hilarides, Hoefnagels, Holdijk, Huberts-Fokkelman, Kaland, Kassies, Korte-van Hemel, Korthals Altes, Van Kuilenburg-Lodder, Kuiper, Van Leeuwen, Van Leeuwen-Schut, Luteijn, Mastik-Sonneveldt, J.H.B. van der Meer, M.A. van der Meer, Van der Meulen, Michiels van Kessenich-Hoogendam, Van Ooijen, Pitstra, Postma, Pröpper, Redemeijer, Rongen, Schinck, Schuurman, Schuyer, Soetenhorst-de Savornin Lohman, Spier, Steenkamp, Stevens, Tiesinga-Autsema, Tjeenk Willink, Van Veldhuizen, Veling, Vermaat, Vis, Vrisekoop, Wagemakers, Van der Werff, Wessel-Tuinstra, Van Wijngaarden, Van de Zandschulp, K. Zijlstra en R. Zijlstra,

en de heer Hirsch Ballin, minister van Justitie.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Boorsma en Van Velzen, in verband met verblijf buitenslands;

Baarveld-Schlaman, Eversdijk, Tummers en Verbeek, in verband met het bijwonen van de Raadgevende vergadering van de Raad van Europa;

Jaarsma-Buijserd, wegens ziekte.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het eind van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met deze voorstellen heeft verenigd.

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het eind van deze editie.)

Aan de orde is de behandeling van de wetsvoorstellen:

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk II (Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin) voor het jaar 1991 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota; tweede wijziging) (22411);**

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk III (Ministerie van Algemene Zaken) voor het jaar 1991 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota; tweede wijziging) (22412);**

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk V (Ministerie van Buitenlandse Zaken) voor het jaar 1991 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota; tweede wijziging) (22414);**

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk VI (Ministerie van Justitie) voor het jaar 1991 (wijziging samenhangende**

met de Najaarsnota; tweede wijziging) (22415);

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk VII (Ministerie van Binnenlandse Zaken) voor het jaar 1991 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota; tweede wijziging) (22416);**

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk X (Ministerie van Defensie) voor het jaar 1991 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota; tweede wijziging) (22420);**

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk XV (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid) voor het jaar 1991 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota; tweede wijziging) (22425);**

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Rijkswegenfonds voor het jaar 1991 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota; tweede wijziging) (22427);**

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Landbouw-egaliseringsfonds, afdeling A, voor het jaar 1991 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota; tweede wijziging) (22428);**

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Gemeentefonds voor het jaar 1991 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota; tweede wijziging) (22429);**

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Provinciefonds voor het jaar 1991 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota; tweede wijziging) (22430);**

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Mobiliteitsfonds voor het jaar 1991 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota; tweede wijziging) (22432);**
- **Wijziging van de Invoeringswet Boeken 3, 5 en 6 nieuw BW (elfde gedeelte) Stb. 1991, 197, zoals gewijzigd bij artikel 1 van hoofdstuk III van de Wet van 25 februari 1991, Stb. 75 (22439).**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van de wetsvoorstellen:

- **Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk IV (Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken) voor het jaar 1992 (22300-IV);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk IV (Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken) voor het jaar 1990 (Slotwet; derde wijziging) (22244).**

De **voorzitter**: Ik stel voor, deze wetsvoorstellen gezamenlijk te behandelen.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Alvorens ik de beraadslaging open, deel ik u mede dat thans de telling van de spreekrijden begint. Als u de opgegeven spreekrijd overschrijdt, zullen wij proberen eraan te denken om het rode lampje te laten branden. Dan weet u namelijk dat u in de blessuretijd van uw collega's spreekt.

De beraadslaging wordt geopend.

□

De heer **Hoefnagels** (D66): Mijnheer de voorzitter! Makaku su wowo ta hundu, p'ese y e ta yora dilanti. Een aap heeft diepe ogen en daarom huilt hij van tevoren. Met dit Papiamentse spreekwoord verplaatsten wij ons 8000 km en blijven niettemin in het Koninkrijk. Voorzitter, u heeft de vorige keer gezegd, dat wij de spreekwoorden dienen te vertalen en daar heeft u ook gelijk in, want Nederlandse parlementariërs

spreken in ieder geval geen Papiaments. Wij moeten echter niet vergeten — dat zeg ik met name om onze partners aan de overzijde niet te onderschatten — dat de Antilliaanse politici zowel Nederlands als Papiaments spreken en doorgaans ook voortreffelijk Spaans en Engels. Wij mogen hen dus niet onderschatten. Daar gaat het vandaag ook om.

De betekenis van het spreekwoord van de aap met de diepe ogen die van tevoren huilt, is dat het verstandig is om vooruit te zien. Wie voorziet, kan voorzorgsmaatregelen nemen. Beter voorkomen dan genezen. Voorzien en voorspellen zijn mogelijk door analyse. Vijf jaar geleden heeft mijn fractie op grond van analyse van de feitelijke toestand op de eilanden er bij de voorganger van deze minister op aangedrongen, de Nederlandse eis van staatkundige onafhankelijkheid te laten vallen. Vier jaar later heeft deze minister dat gedaan. Dat heeft een aantal voorspelbare gevolgen gehad: Investeerders zien de Antillen als een betrouwbaar gebied, omliggende landen als Venezuela zijn verheugd over de stabiliteit van hun buurland — dat mag wel in Zuid-Amerika — en last but not least kon de zorg van de minister en zijn ambtenaren uitgroeien tot een steeds hechtere relatie tussen Nederland en de eilanden overzee. Als je "a" zegt, dan moet je ook "b" en "c" zeggen. Ik complimenteer de minister en zijn kabinet graag met hun toenemende zorg voor het Koninkrijk overzee.

Vijf jaar geleden hield mijn analyse ook elementen in als de psychologie van het eiland met dat bijpassend insularisme en het nauwelijks bestaan van de Antillen, van een Antilliaanse identiteit. Men voelt zich geen Antilliaan, maar Curaçaoënaar, Bonaireaan, Statiaan. Van de Arubanen hebben wij dat statutair vastgelegd. Ik citeerde toen het versje van zes kleuters op een hek, toen waren er nog maar vijf, straks zijn er nog maar vier enzovoorts. Ik eindigde met de vraag — die stel ik nu opnieuw —: Kan Nederland met de eilanden overweg zonder hek, dus zonder de Antillen? Het is een vraag die ik na de ontwikkeling van de verhoudingen opnieuw aan deze minister wil stellen. Kan Nederland dat bestuurlijk aan, dus geen KABNA, maar een KABNE, een kabinet van de eilanden, met één grote Palm en zes kleine Palmen? Waarom kan dat eigenlijk niet? Ik denk wel eens dat

het voor Nederland misschien gemakkelijker zou zijn om die zes eilanden apart te bedienen, dan via de Antillen. Zou de minister daar zijn visie op willen geven? Echt informatief wil ik vragen: Hoe zou dat nu werken? Zou dat beter werken? Die eilanden moeten natuurlijk niet worden opgetuigd met gouverneurs, ministers, departementen, procureurs-generaal enzovoorts. Dat moet je natuurlijk niet doen. Trouwens, ieder eiland zal zijn eigen type behandeling krijgen. Saba, Statius en Bonaire ook, anders dan Curaçao, Sint Maarten en Aruba. Een voordeel hiervan is natuurlijk dat wij één bestuurslaag, die van de Antillen, kwijt zijn, terwijl er toch samenwerking, waar nodig rechtstreeks en via het Koninkrijk, zal blijven. Zes keer status aparte is toch weer de Antillen, maar dan zonder die enorme optuiging van hoge ambten.

Wij hebben te maken met de psychologie van het eiland. Het eiland als kosmos waar de bewoner alles weet en de vreemdeling niets en eigenlijk ook niets mag weten. Die psychologie mogen wij niet onderschatten maar ook niet overschatten. Als wij dat eilandgevoel van de Antillianen erkennen en onderkennen, erkent ook de eilandbewoner dat er meer is: een heelal natuurlijk, een heel grote buitenwereld of tenminste Nederland of Europa. Er is bij de Antilliaanse politici al veel aan het groeien buiten het eilandgevoel. De gevolmachtigd minister van de Antillen verlangt dat zijn Antillianen goed Nederlands leren alvorens hier te komen. Als Antilliaan verkoopt hij de public relations van de Antillen als geen ander. De Antilliaanse vertegenwoordiger in Brussel weet de Antillen op zijn beurt goed te verkopen in Europa. Dat wil zeggen: het eilandgevoel wordt toch al hevig gerelativeerd door de Antilliaanse politiek.

Toch meen ik dat de Nederlandse minister een ernstige poging aan het ondernemen is in de richting van een kabinet van de eilanden, van een KABNE dus. In tegenstelling tot de opvattingen in deze Kamer in het debat van mei 1991 om een lichte Antillen van de zes niet op voorhand weg te geven, lijkt de minister op een status aparte van Aruba in 1996 aan te koersen, los van de gevolgen die dat blijkt te hebben voor de opstelling van de eilanden van de Antillen, Curaçao voorop. In het voorlopig verslag staat dat voor alle eilanden